

Cel de-al doilea raport de conformitate a R. Moldova, adoptat de Grupul de State contra Corupției (GRECO) în runda a IV-a de evaluare, dezvăluie că eforturile depuse în scopul combaterii corupției sunt insuficiente. Runda a IV-a de evaluare a GRECO a fost dedicată prevenirii corupției în rândul deputaților, judecătorilor și procurorilor, procedurii de evaluare fiind supuse principiile etice și normele deontologice, conflictele de interese, declararea activelor, veniturilor, obligațiilor și intereselor.

În urma evaluării, GRECO a făcut 18 recomandări autorităților R. Moldova. Ulterior, 4 dintre acestea au fost calificate ca fiind tratate sau implementate satisfăcător, 10 - implementate parțial, alte 4 rămânând neimplementate. Problemele constatate de experți țin de etica și de imunitatea deputaților, dar și de responsabilizarea procurorilor.

„Deputații nu dețin un Cod de etică și conduită”

Promovarea eticii deputaților este una din prioritățile Strategiei naționale de integritate și anticorupție pentru anii 2017-2020, importante fiind trei acțiuni: evaluarea cadrului normativ național privind etica și conduita deputatului în Parlament (2020); elaborarea cadrului normativ național privind etica și conduita deputatului în Parlament (2018); adoptarea cadrului normativ național privind etica și conduita deputatului în Parlament (2018).

Autoritățile raportează primele două acțiuni ca fiind realizate, cea din urmă obținând calificativul „parțial realizată”, deoarece ar exista mai multe semne de întrebare privind calitatea planificării strategice și metodologia de monitorizare. Etapele indispensabile ale unui proces sunt separate în acțiuni distincte - adoptarea unui act normativ presupune elaborarea acestuia, iar elaborarea este cu neputință fără analiza cadrului legal în vigoare. Or, deputații, nici până astăzi, nu dețin un Cod de etică și conduită.

Cu suportul Proiectului PNUD „Consolidarea Guvernării Parlamentare în R. Moldova”, a fost selectat un consultant național pentru a susține grupul de lucru în integrarea prevederilor din proiectul Codului de etică și conduită în proiectul Codului regulilor și procedurilor parlamentare. În acest sens, potrivit autorităților, a fost realizat și un studiu comparativ al acestor două proiecte. Studiul a evidențiat următoarele carențe: lipsa unor reglementări clare referitoare la funcționarea comitetului parlamentar înființat pentru cercetarea subiectelor de etică și conduită; lipsa unor sancțiuni pentru încălcarea regulilor de conduită în plen, în exercitarea mandatului; lipsa regulilor referitoare la cadouri/beneficii și conflictele de interese; lipsa unor reguli referitoare la etica și conduita după expirarea mandatului.

De altfel, acțiunile urmau a fi realizate din mijloace bugetare, sarcina nefiind de complexitatea care ar necesita asistență externă. Deocamdată, studiul propriu-zis nu este publicat pe pagina web a Parlamentului, deși despre această intenție s-a anunțat în prealabil. Totodată, cei responsabili nu au explicat de ce s-a renunțat de la un cod separat de etică și conduită. În același context, nu este clar de ce s-a decis includerea unor norme speciale în proiectul Codului regulilor și procedurilor parlamentare și nu promovarea unor modificări în Legea nr. 39/1994 despre statutul deputatului în Parlament. Or, examinarea proiectului Codului regulilor și procedurilor parlamentare ar putea să dureze. De la 22 noiembrie 2018, data adoptării în prima lectură, Parlamentul nu a revenit la proiect.

„Suspendarea imunității deputaților este percepută ca instrument de presiune suplimentară în lupta politică”

Despre imunitatea deputaților, prevederi relevante se conțin în articolele 9-13 din Legea nr. 39/1994

despre statutul deputatului în Parlament. Potrivit acestora, imunitatea parlamentară e menită să protejeze deputatul de urmări judiciare, garantându-i libertatea de gândire și de acțiune.

Altfel spus, deputatul nu poate fi persecutat sau tras la răspundere juridică sub nicio formă pentru opiniile politice sau pentru voturile exprimate în exercitarea mandatului. Deputatul nu poate fi reținut, arestat, percheziționat, decât în cazuri de infracțiune flagrantă, sau trimis în judecată pe cauză penală ori contravențională, fără încuviințarea prealabilă a Parlamentului după audierea sa. Conform procedurii oficiale, cererea la reținere, arest, percheziție sau trimitere în judecată penală ori contravențională este adresată președintelui Parlamentului de către procurorul general. Președintele Parlamentului o comunică deputaților în ședință publică în cel mult 7 zile de la parvenirea acesteia și o depune pentru examinare Comisiei juridice, numiri și imunități, care, în cel mult 15 zile, constată existența sau lipsa unor motive temeinice pentru aprobarea cererii. Ulterior, procurorul general depune în Comisie actele solicitate. În caz de refuz, Comisia apelează la Parlament. Raportul Comisiei este supus examinării și aprobării în cel mult 7 zile de la prezentarea acestuia. În caz de infracțiune flagrantă, deputatul poate fi reținut la domiciliu pe o durată de 24 de ore, cu aprobarea prealabilă a procurorului general. Despre reținere, acesta informează șeful Legislativului. Dacă Parlamentul decide că nu există temei pentru reținere, dispune anularea acestei măsuri. Reținerea, arestul, percheziția deputatului în alte împrejurări sau din alte motive este inadmisibilă. Statisticile demonstrează că, de obicei, Parlamentul încuviințează fără ezitare ridicarea imunității deputaților din opoziție.

Deputați cărora li s-a ridicat imunitatea:

- Ilan Șor, Frațiunea Șor - 15.08.2019
- Reghina Apostolova, Frațiunea Șor - 16.09.2019
- Marina Tauber, Frațiunea Șor - 16.09.2019
- Vladimir Cebotari, grupul parlamentar „Pro Moldova” - 19.09.2019
- Petru Jardan, Frațiunea Șor - 20.09.2019

Experții consideră că problema nu constă în lipsa de temei pentru ridicarea imunității parlamentare, ci în faptul că societatea așteaptă ca acest lucru să se întâmple și în cazul deputaților din majoritatea parlamentară. În calitate de exemplu ar putea servi cazul deputatului Grigore Novac, în care s-a constatat încălcarea regimului de declarare a averii. Atâta timp cât deciziile de ridicare a imunității sunt dezechilibrate, această procedură va fi percepută ca și instrument de presiune suplimentară în lupta politică, iar în acest sens recomandarea GRECO rămâne valabilă.

„Inspecția procurorilor se subordonează procurorului general”

Raportul de activitate al Colegiului de disciplină și etică al Consiliului Superior al Procurorilor pentru 2019 arată că, pe agenda Colegiului, s-au aflat 51 de proceduri disciplinare, fiind aplicate următoarele sancțiuni:

- Avertisment - în privința a 8 procurori;
- Mustrare – în privința a 16 procurori;
- Reducerea salariului cu 15% pentru o perioadă de 3 luni – în privința a 3 procurori;
- Eliberarea din funcția de procuror – în privința unui procuror.

În cazul a 8 procurori procedura a fost încetată, nefiind identificate temeiuri de tragere la răspundere disciplinară.

Modul de tragere la răspundere disciplinară a procurorilor este reglementat de Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură, care, în articolele 36-51, conține prevederi referitoare la principiile procedurii disciplinare privind procurorii, abaterile disciplinare, sancțiunile disciplinare, etc.

Aceeași lege stabilește și statutul Inspecției procurorilor - subdiviziune din cadrul Procuraturii

Generale, responsabilă de verificarea activității organizatorice a procurorilor și procuraturilor.

Inspekția procurorilor este condusă de către un inspector-șef și este subordonată direct procurorului general.

Potrivit GRECO, în cazul Inspekției procurorilor, subordonarea acesteia procurorului general constituie o problemă. Or, o astfel de subordonare pune la îndoială independența și imparțialitatea entității.

În consecință, R. Moldova nu reușește să-și onoreze angajamentele care derivă din documentele internaționale în materie de anticorupție. Acest lucru se întâmplă, în special, în cazul aspectelor sensibile, care țin de interese politice. Instabilitatea politică, dar și situația legată de pandemia de COVID-19, ar putea explica deficiențele, dar circumstanțele ar putea fi depășite, dacă guvernarea ar manifesta o voință reală în materie de anticorupție, o viziune clară și realistă în abordarea fenomenului, o bună planificare strategică în ceea ce privește anticorupția.

Acest material a fost publicat în cadrul proiectului „Mobilizarea societății civile pentru monitorizarea și raportarea privind integritatea instituțiilor statului și activitățile anticorupție în Moldova”, implementat de Transparency International – Moldova și finanțat de Ambasada SUA la Chișinău, secția INLE. Opiniile exprimate în articol nu reflectă neapărat poziția donatorului.